

ELS FEUDATARIS DEL CARRO

PER CARLES CAPDEVILA

(Amb autorització expressa del seu autor)

FA pocs dies que una panne de l'autocar que ens duïa de Granada a Barcelona ens obligà a deturar-nos unes quantes hores en un poble de la Mancha, a un centenar de quilòmetres de Madrid. La plaça d'aquell poble ressec em cridà l'atenció. No n'havia vista mai cap de semblant. Forma un recinte quadrat; la carretera hi passa per un costat al llarg d'un pany de cases baixes, amb establiments sòrdids; l'únic reclam que s'hi veu és el descolorit d'un estanc com una cofurna. El costat nord està ocupat per l'edifici de l'Ajuntament, construcció trista, inexpressiva com un full de paper d'ofici; els altres dos costats formen un sol cos uniforme, amb una galeria coberta construïda damunt d'uns porxos. En tota aquella rara construcció només hi ha un hostal. Un veí, amb unes ulleres erudites, em contà que allò havia estat una plaça de braus. En altre temps, el poble havia tingut molta importància, perquè era final de jornada en el camí de Madrid; en determinada època havia comptat fins a trenta-cinc hostals. A la sortida del poble encara es veu una casa amb dues torres que proclamen la prosàpia de l'edifici: aquella casa era un lloc de repòs en les jornades reials. El tren va determinar la decadència irremediable del poble, que avui es morfon desert a tres quilòmetres de l'estació. La carretera li havia donat un destí brillant; la via fèrria el precipità a la ruïna. En aquell poble, on vuitanta anys enrera devia ésser la cosa més fàcil del món d'armar-hi una xefla, ens va costar d'improvitzar un dinar senzill, servit amb una simplicitat que seria excessiu d'atribuir-li cap mena d'exemplaritat.

La història d'aquesta decadència no és nova; en trobaríem massa exemples perquè tinguí interès constatar-los. El curiós, però, és que allò que els havia donat l'esplendor que avui és un record trist només, torna a adquirir una part capital en la vida de relació dels pobles. La carretera, que ha passat tants anys de desprestigi, ha estat amplament rehabilitada. De primer l'automòbil particular, després el col·lectiu, han tornat a classificar-la en primer lloc entre les vies de

comunicació. La carretera recobra la jerarquia que el ferrocarril li havia pres, i es reinstal·la en el quadro de les coses de primera necessitat amb una categoria que no havia tingut mai. El cotxe motor ha obligat a reconèixer-li una bel·ligerància plena d'atencions i n'ha escombrat tota la tenebrositat llegendària, i també una mica de la seva poesia.

El que és difícil és que els pobles que li devien la prosperitat i la fama, com aquell poble sense esma de la Mancha, recobrin el seu passat esplendor. Avui, per anar de Barcelona a Madrid per carretera, es pot seguir exactament la mateixa ruta que setanta anys enrera feien les diligències que sortien del pati de l'edifici de la Rambla on avui hi ha l'Hotel Orient; els atzars del camí, però, són totalment diferents. Els hostals han estat substituïts per les bombes d'essència; l'espectacle de la tralla, pels tocs de botzina; el turista passa a seixanta quilòmetres l'hora pels llocs on tradicionalment s'aturaven a refer-se els nostres avis; els perills, si n'hi ha, són d'un altre ordre dels d'abans; l'energia, el valor, la intel·ligència que s'esmerça en un viatge d'aquests, són molt superiors als que calien per a aquelles expedicions llargues, inconfortables, dramatitzades amb inquietuds de tota mena. La perfecció i la potència creixent dels enginys moderns avesa l'home a una atenció sostinguda, a una energia sense defalliments; passar de llarg davant d'una gent que surten al portal i alcen els braços amb admiració i obren els ulls amb esglai i curiositat alhora, és una feina més complexa que exigeix un càlcul molt més afinat que l'operació d'aturar els cavalls d'una diligència davant l'abeurador d'un hostal i dir quatre mots picants a una mossa entre xerric i xerric de porró.

La complicació i la força dels enginys moderns implica aquesta superació en l'ús de la carretera; el tipisme de romanso hi troba el seu adversari declarat. La rehabilitació de la carretera vitalitzarà molts indrets que incorporaran la seva joventut, la seva novetat, la seva riquesa natural a la vida present, però no salvarà de la mort els pobles que havien viscut feudataris de les possibilitats del carro.